



SOUKROMÉ REÁLNÉ GYMNÁZIUM PŘÍRODNÍ ŠKOLA, O.P.S.

SPORICKÁ 34/400, 184 00 PRAHA 8 – DOLNÍ CHABRY, TEL.: 233 544 563, 603 995 726
E-MAIL: PRIRODNISKOLA@ATLAS.CZ, WEBOVÉ STRÁNKY: WWW.OSF.CZ/PRIRODNI.SKOLA

EXPEDICE 2002

Průzkum pomístních jmen v okolí Pelhřimova a Českého Rudolce

Karolína Janoutová, Martin Pešek,
Petra Kodišová, Alexandra Brabcová

Úvod

Po dobu Expedice jsme se zaměřili na sběr pomístních jmen v okolí Pelhřimova (Putimov, Nemojov, Pavlov, Lešov, Radňov) a Českého Rudolce.

Pomístní jména jsou jména, která používají místní obyvatelé k pojmenování okolí své obce. Zvláště pak jsou využívány zemědělci, kteří je používají ke své práci.

Mapování pomístních jmen není důležité pouze z jazykového hlediska, ale i z hlediska historického, jelikož jednotlivé názvy mohou přiblížit situaci a dobu, podle níž byly pojmenovány.

Terénní část výzkumu proběhla od 3. do 16. června roku 2002. Zpracovávání proběhlo od 18. do 25. června.

Poděkování

PhDr. Libuši Olivové - Nezbedové za odbornou pomoc

Mgr. Františku Tichému za konzultace

Mgr. Janě Lukáškové za korekci

Bc. Haně Havlůjové za pomoc v terénu

Mgr. Jiřímu Kubelkovi za umožnění práce na počítačích ZŠ Spořická

Jakubovi Mrázkovi za pomoc v terénu

Miloslavu Vovsovi za technické zajištění Expedice

Márii Lazarčíkové za pomoc v terénu

Markétě Jiráčkové za pomoc v terénu

Alešovi Douckovi za pomoc v terénu a konzultace

Štěpánce Vyčítalové za pomoc v terénu

Ing. Pavlu Jakobemu za pomoc v terénu

Štěpánovi Macháčkovi za pomoc při kompletaci sborníku

A všem respondentům, bez nichž by se náš výzkum nemohl uskutečnit.

Cíle

- 1) Shromáždit co nejvíce pomístních jmen ve zkoumané oblasti, zjistit vlastnosti objektů, ke kterým se vztahují.
- 2) Zjistit názvy místních částí.
- 3) Vytvoření mapy pomístních jmen.
- 4) Rozdělit jména do kategorií:
 - a) podle objektů, které označují (např. pole, louka, ...)
 - b) z hlediska jazykového
 - c) podle významu názvů
- 5) Sepsat stručnou charakteristiku a historii.
- 6) Předat výsledky Ústavu pro jazyk český AV ČR.

Metodika

- 1) Zjištění stručné historie a základních informací o mapované oblasti
- 2) Zjištění vývoje názvů obcí
- 3) Sběr jmen v terénu, zaznamenávání jmen do předem připravených tabulek a map
- 4) Zpracovávání a rozdělení do kategorií
- 5) Vytvoření mapy pomístních jmen

Informátoři

Lešov

Lahamert - Lešov 42, 40 let
Jaroslav Paclík - Lešov 15, 59 let
Stárek - Lešov 13, 63let
Šustrová - Lešov 24, 65 let
Mechivalářová - Lešov 7, 76 let

Nemojov

Turkové - Nemojov 4, 74 let
Maška - Nemojov 5, 82 let
Dulák - Nemojov 7, 63 let

Putímov

Míka - Putímov 34, 52 let
Pulda Josef - Putímov 21, 70 let
Haruda - Putímov 62, 65 let

Pavlov

Vaněk - Pavlov 3, 76 let
Řeňšek - Pavlov 46, 80 let
Jelínkovi - Pavlov 34, 30 let
Hrábek - Pavlov 22, 56 let
Mejdllová - Pavlov 13, 71 let

Český Rudolec

Obecní úřad
Bártů - Č.Rudolec 62, 81 let
Víteťová - Č. Rudolec 102, 62 let
Vybíralová - Č. Rudolec 120,
Novák - Č. Rudolec

Radňov

Jelínková - Radňov 13, 68 let
Holub - Radňov, 77 let

Výsledky

Historie Radňova

První zmínka o Radňově byla ve třináctém století. Roku 1906 byla otevřena škola, avšak roku 1977 byla zavřena pro nedostatek dětí.

Historie Lešova

Lešov byl založen v roce 1924. Dříve zde byla škola, ale kvůli malému počtu žáků byla uzavřena, roku 1948. Roku 1962 KSČ kontroluje obec, převážně JZD a národní výbor. V roce 1961 měla JZD 0,50 ha půdy.

Leština

Název je odvozený od lískových keřů, kterých je v okolí mnoho.

První zmínka je datována od roku 1364. Od počátku patřila hradecké vrchnosti, roku 1693 se stala součástí Kunžackého panství. Od roku 1849 byla samostatnou obcí a do roku 1959 k ní patřil ještě Suchdol, avšak byla vždy přiškolená ke Strmilovu.

V roce 1910 žilo v Leštině 161 obyvatel, ale v důsledku nedostatku práce postupně klesal. V roce 1962 zde žilo 84 obyvatel a v roce 1999 pouze 13.

Český Rudolec

Názvy mužského rodu

se odvozují koncovkami:

-in: Kofrstein

-ák: Židák, Kubešák, Vrzalák, Pančák, Sladák

bez přípon:

-Lágr, Krom

Názvy rodu ženského

tvoří se koncovkami:

-ka: Dvouletka

-e: Kráble

Názvy tvaru přídavných jmen

tvoří se koncovkami:

-ův: Elsterův

-ů: Bártů, Kohoutů

-ova: Grázlova

-ový: Růžový

-ej: Stříbrnej, Zámeckej

-ejch: Polívkovejch, Mlenskejch

pomocí zvířecích jmen:

: Kozí

Privlastňovací přídavná jména *ve spojení s podstatným jménem:*
:Elsterův les, Bártův les, Panský rybník

Názvy z předložkových pádů *tvoří se pomocí předložek:*

1) v genitivu:

U: U čtyř smrků, U prdeláče, U mechového, U hřbitova,

2) s instrumentálem:

Za: Za novým kravínem, Za lesní, Za Hanouskem, Za zámečkema

3) s lokálem:

V, Ve: Ve výběhu, Ve vostezích

4) v instrumentálu:

Pod: Pod Radíkovskem

5) v lokále:

Na: Na Síbergu, Na Penik, Na kamenné stěně

Víceslovné pomístní názvy *vznikly ze dvou nebo více členů:*

: Černá bažina, Na kamenné stěně

Radňov

Názvy rodu mužského

-ek: Hájek, Lísek

tvoří se pomocí koncovek:

Názvy rodu ženského

-a: Lešovka

tvoří se pomocí koncovkami:

Názvy rodu středního

-e: Korce

tvoří se koncovkami:

Názvy množného čísla

: Pasekách, Švojbory, Vrcha

Názvy tvaru přídavných jmen

-ův: Blažkův, Mlynářův

tvoří se příponami:

Názvy z předložkových spojení

-pod: Podvršík

vznikly ze dvou nebo více slov:

Názvy z předložkových pádů

1) v genitivu

U: U kamenolomu, U Švejbor

2) s instrumentálem

Za: Za Vršky

3) v lokále

Na: Na Příčkách, Na Homoli, Na Horách, Na Spáleníštích

4) s lokálem

V, Ve: Ve Spáleníštích, V Pasekách

tvoří se pomocí předložek:

Leština

Názvy rodu mužského

-át: Křivoklát

-ík: Kpmorník

-ek: Vršek

tvoří se pomocí předložek:

Názvy rodu středního

-e: Cestlice

-na: Jalovčina

tvoří se příponami:

Názvy množného čísla

: Blaniščata

Názvy v tvaru přídavných jmen

-ů: Dvořáků

tvoří se příponami:

Přivlastňovací přídavná jména

: Dvořáků pole

ve spojení s přídavným jménem

Názvy z předložkových názvů

1) s lokálem

V, Ve: V kopci, V jitře, V hoře, Ve ochzech

2) v instrumentálu

Pod:

3) v lokále

Na: Na padětku, Na nivce, Na lopatě

tvoří se pomocí předložek:

Více slovné pomístní názvy

: Kohoutí strouha

vznikly ze dvou nebo více slov:

Vztahové modely

Vztahové modely nejsou kategorie jazykové, nýbrž spíše psychologické. Vystihují totiž odraz poznávacího vztahu pojmenovávatele k některému ze znaků objektivní reality, podle něhož je pak nazvána. Zaznamenala jsem tyto nejčastější kategorie:

1. kde objekt je
2. co se na místě nalézá
3. jaký objekt je
4. komu pozemek patří (patřil)

Kódy vesnic

Cr- Český Rudolec
Ne- Nemojov
Le- Lešov

Pa- Pavlov
Pp- Putímov
Ra- Radňov

Kód	Pomístní jména	Druh pozemku	Poloha	Lidový výklad názvu	Vztah.model	Parcelní číslo
LE 1	Bodláčí	les		je tam bodláčí	2	
LE 2	Vrcha	kopec		na vrchu	1	
LE 3	(Na) Štymberek	kopec		válka se Švédama		
LE 4	Na dílč(c)ích	pole		asi to bylo rozdělený	1	
LE 5	Švejborky	louky		podle Švédů		
LE 6	Švejborák	rybník		podle Švédů		
LE 7	Barťák	rybník		patřil Bártům	4	
LE 8	Zadní obec	pole	zadní část	podle polohy	1	
LE 9	U Kamení	pole			1	
LE 10	V kopci	les		podle polohy	1	
LE 11	Šmejtmanky	pole				
LE 12	Za křížkem	pole		býval tam kříž	1	
LE 13	Hantýrkov	pole		podle majitele	4	
LE 14	Troška	pole		malý políčko	3	
LE 15	Za topolem	pole		podle polohy	1	
LE 16	Obecák	rybník		v obci	1	
LE 17	V zadní obci	pole	za vsí	podle polohy	1	
LE 18	V kopaninách	pole			1	
LE 19	Na panckých	pole		patřilo panům	4	
LE 20	Kubů les	les		podle nedaleké chalupy	4	
LE 21	Pstruhovec	rybník		pěstovali se tam pstruzi	2	
LE 22	Švejbory	les		Bývalá obec.	2	
LE 23	U Pekárkového	vršek		Podle usedlíků.	4	
LE 24	U Brávkového	vršek		Podle usedlíků.	4	
LE 25	U Panské trouby	rybník		podle majitele	4	
LE 26	U Vrchů	pole		podle polohy	1	
LE 27	V obci	pole		Obecní (JZD)	1	
LE 28	Ve orchách	les		podle polohy	1	

LE 29	Řapáč	kopeček		Hodně se tam chodilo.		2
LE 30	Na bábovce	pole				1
LE 31	Rájov	stavení		Žilo se tam jako v ráji.		3
LE 32	Hory	samoty		Je to na kopci.		1
LE 33	Pstruhovec	potok		Teče tam čistá voda.		2
LE 34	Na Štíंबरku	chatová osada				1

Kód	Pomístní jména	Druh pozemku	Poloha	Lidový výklad názvu	Vztahový model	Parcelní číslo
NE 1	Za vršky	pole	za vrškem	podle polohy	1	
NE 2	U rybníka	pole	u rybníka	podle polohy	2	
NE 3	Na čipě	pole				
NE 4	Vrchy	les	na vršku	podle polohy	1	211
NE 5	Pod vršník	les	pod vrškem	podle polohy	2	
NE 6	Mlejskej	rybník		býval tam mlýn	2	
NE 7	U hrušky	pole		byla tam hruška	3	
NE 8	U kazů	pole		byly tam velký kazi	3	
NE 9	V kutlochu	louka		v dolině	1	
NE 10	Na návesník	louka			1	
NE 11	U křížků	pole		je tam křížek	2	
NE 12	Za sosny	les			1	
NE 13	Na náveskej	louka		podle polohy	1	
NE 14	Na hnělici	louka		podle polohy	1	
NE 15	Pod vršník	pole	pod vrškem	podle polohy	2	
NE 16	Návesák	rybník	na návsi	podle polohy	1	

Kód	Pomístní jména	Druh pozemku	Poloha	Lidový výklad názvu	Vztahový model	Parcelní číslo
RA 1	Na homoli	pole			1	
RA 2	Pasekách	louka		pásl se dobytek	2	
RA 3	Na příčkách	pole		úzké pruhy	1	
RA	Mlynářův	rybník		býval tam mlýn	4	

4						
RA 5	Hájek	rybník		poblíž je háj	2	
RA 6	Švejbory	lesy		podle Švédských válek		
RA 7	Lejšovka	kopec	k Lešovu	podle polohy		
RA 8	U kamenolomu	lesy		Je zde kamenolom	2	
RA 9	Korce	hájovna				
RA 10	Na horách	lesy			1	
RA 11	Za vršky	pole		podle polohy	1	
RA 12	Ve spáleničtích	pole		podle polohy	1	
RA 13	V Pasekách	pole		podle polohy	1	
RA 14	Na spáleništích	pole		podle polohy	1	
RA 15	Vrcha	pole		na vršku	1	
RA 16	Lísek	lesy		jsou tam lísky	2	
RA 17	Podlesník	lesy		podle polohy	1	
RA 18	U Švejbor	rybník			1	
RA 19	Blažkův zámek	louka		zde zámek podle majitele		

Kód	Pomístní jména	Druh pozemku	Poloha	Lidový výklad názvu	Vztahový model	Parcelní číslo
PA 1	Hradiště	les			2	
PA 2	Na kopci, kopec	les	na kopci	podle polohy	1	
PA 3	Podvršík	les			1	
PA 4	Štemflík	rybník, pole		mlynář Štemflík	4	
PA 5	U křížku	křížek		je tam křížek	2	
PA 6	U mlýna	mlýn			2	
PA 7	V podhokvách	pole			1	
PA 8	Hůrka	vrchol, pole			1	
PA 9	Doly	lesy		dolovalo se tam	2	
PA 10	Mravenčák	les		hodně mravenišť	2	
PA 11	Ve stráni	stráň	ve stráni	podle polohy	1	
PA	Na špičce	pole		pole je do	3	

12				špičky		
PA 13	Pruhovky	les, pole, louka			3	
PA 14	Horní kaberna	rybník			1	
PA 15	Spodní kaberna	rybník			1	
PA 16	Podhorskej	pole			1	
PA 17	Na devítce	bouda		strážní domek a měl číslo 9	1	
PA 18	Na býče	plac		pásali se tam býci	1	
PA 19	Kovadlina	louka		podle tvaru	3	
PA 20	Za pruhovkou	les			1	
PA 21	Na hoře	les		podle polohy	1	
PA 22	Za louny	les		podle polohy	1	
PA 23	Hanákovo	pole		podle majitele	4	
PA 24	Pod pařezem	pole		býval tam velký přez	2	
PA 25	Kola	pole		podle jakosti	3	
PA 26	Strejškovo	pole		podle majitele	4	
PA 27	Stařešák	pole			3	
PA 28	Májkovo	pole		podle majitele	4	
PA 29	U buku	kopec			2	
PA 30	Pod lesem	pole		podle polohy	1	
PA 31	Kaziovo	pole		podle majitele	4	
PA 32	Chmelnice	pole		dříve zde bývala chmelnice	2	
PA 33	Procházkovo	pole		podle majitele	4	
PA 34	Ke Skryšovu	pole		podle polohy	1	

Kód	Pomístní jména	Druh pozemku	Poloha	Lidový výklad názu	Vzahový model	Parcelní číslo
PU 1	Pod horami	rybník			1	
PU 2	Na vylodkách	pole		z němčiny	1	
PU 3	Na bejkovně	louka		osemenovali bejkama	2	
PU 4	Na kladine	louka		úzká louka	1	
PU	V příhoně	pole			1	

5						
PU 6	Na fameliích	pole		rozdělovalo se to	1	
PU 7	U obecníka	rybník		obecní rybník	1	
PU 8	U Suchánků	hospoda		podle majitele	3	
PU 9	Na katovně	pole		patřil katovi	4	
PU 10	Bařků	kopec		podle majitele	4	
PU 11	U Zloděje	hospoda		majitel „Zloděj“	3	
PU 12	Na dílu	pole		rozdělovalo se to	3	
PU 13	Putímův dvůr				4	
PU 14	Hradiště	les				
PU 15	Vrcha	les		na vršku	2	
PU 16	Nivka	pole			1	
PU 17	Nivskýho	chalupa		podle majitele	4	
PU 18	Šaldů kopec	les			4	
PU 19	Šaldů vršek	kopec			4	
PU 20	Vyldovky	pole				
PU 21	Sosní	pole			4	
PU 22	Příděly	pole				
PU 23	Na dolech	pole, louky			2	
PU 24	Díleček	kus pole			2	
PU 25	U křížků	pole		Byly tam křížky.	2	
PU 26	U Slávků	pole		podle majitele	4	
PU 27	Za jívinou	les			1	
PU 28	U Režábů	pole		podle majitele	4	
PU 29	U Nivskejch	pole			4	
PU 30	Nivka	pole			1	
PU 31	V jamách	pískovna		Byly tam díry.	2	
PU 32	Lejšovka	les, pole		k Lešovu		
PU 33	Na přídělech	pole			1	
PU	Na smradáku	rybník			1	

34						
PU 35	U Pazderů	statek		zpracování lnu.		1
PU 36	Na návsi	kaplička		podle polohy		1
PU 37	U Pijávků	hospoda				4
PU 38	U Vondrů	statek		podle majitele		4
PU 39	U Bartošků	statek		podle majitele		4
PU 40	V úvoze	cesta				1
PU 41	Petrů kopec	kopec, les		podle majitele		4
PU 42	Semodů les	les				4
PU 43	Nováků kopec	vršek		podle majitele		4
PU 44	Stodůlek	statek		Postaven ze stodolí.		
PU 45	U Václavíků	statky				4
PU 46	U Šmídů	statky				4
PU 47	U Canderů	statky				4
PU 48	U Petřů	statky				4
PU 49	Kopeček	vrch				2
PU 50	Na palonkách	plac				1

Třídění pomístních jmen podle objektů k nimž se váží

Pavlov

Pole- Na špičce, Pstruhovky, Podhorský, Hanákovo, Pod pařezem, Kola, Strejčkovo, Stařešák, Májkovo, Pod lesem, Kozinovo, Chmelnice, Procházkovo, Ke Skryšovu, V podhorskách

Lesy- Hradiště, Na kopci, Podvršík, Doly, Mravenčák, Pstruhovky, Za pstruhovkou, Na hoře, Za louny

Louky- Pstruhovky, Kovadlina

Rybníky- Štenflík, Horní kaberna, Spodní kaberna

Kopce, vršky- U buku, Hůrky

Stráň-Ve stráni

Plac- Na bíče

Křížek- U křížku

Český Rudolec

pole

Hostezi, Za lesní správou, U pražského lesa, Za Hanouskem, K Matějovci, Hostezů, Za zámečkem, Krajdelky

louka

Na (k) Penik, K Peniku vlevo, Za zámečkem, Krajdelky, K Peniku vpravo, Krom, U Kudrnového pole, U kanonu

les

V hluboký cestě, Hostezy, Černý, Kokrštán, Obecní les, Nad mlýnem, Pod mlýnem, U včelína, (Na) Síberku, V Ostezech, Kubešák, (Na) Židáku, Lágr, Na kamenné stěně, Verpání seč, Kulaté lesy, Dvouletka, Kráble, Koprstain, U Prdeláče, Kohoutů les,

rybník

Vrzalák(Vrzák), Mlejnskej, Zámeckej, Pančák, Vlastoveckej, Haďak, Černá bažina, Pilskej, Polívkův, U mechového, Růžového, Panský

kopec, vršek

Sinderberg, Bártů kopec

Strom

U čtyř smrků

kámen

Kofrsein

Jeskyně

Grázlova jeskyně

Silnice, ulička

K Radíkovu, Kozí ulička

Radňov

pole

Na homoli, Za vršky, Ve spáleništích, V pasekách, Na spaleništích,

les

Blažků zámek, Švejbory, U kamenolomu, Na horách, Vrcha, Lísek,

louka

U Švejbor, Pasekách

rybník

Mlynářův, Hájek, Podlesník

kopec

Lejšovka

hájovna

Korce

Nemojov

pole

Za vrškem, U rybníka, Na čípě, U hrušky, U kazů, U křížku, Podvršník

les

Podvršník, Vrchy, Za sosny

rybník

Mlejnskej, Návesák

louky

V kutlochu, Na návesní, Na náveskej, Na hnilici,

Lešov

pole

Na dílčích, Zadní obec, U kamení, Šmejtmanky, Za křížkem, Hantýrkovo, Troška, Za topolem, V zadní obci, V kopaninách, Na panským, U vrchů, V obci, Na bábovce,

lesy

Bodláčí, V kopci, Švejbory, Ve vrchách

kopec

Vrcha, Šimberek (na), Ťapáč,

rybník

Švejborák, Barták, Obecák, Pstruhovec, U Panské trouby

louky

Švejborcky

Putimov

Pole- Na vildovkách, V příkopě, Na faméljích, Na hatovně, Na dílu, Nivka, Vildovky, Sosní, Příděli, Na dolech, Dílech, U křížů, U stávků, U Řežábků, U nivskejch, Nivka, Na přídělech

Louky- Na palouhách, Na dolech, Na hejkovně, Na hladině

Lesy- Hradiště, Vroha, Šaudů kopec, Šoudův vrch, Za jívinou, Lejšovka, Semorádův, Petřů les

Kopce, vršky- Petřů kopec, Baťků, Nováků kopec

Rybníky- Pod horami, U obecáka, Na smrdáku

Statky- Stodůlek, U Vondrů, U bartožků, Putímův dvůr

Hospody- U Suchánků, U zlodějů, U Pijavků

Kaplička- Na návsi

Pískovna- V jámách

Chalupa- Nivskýho

Radňov-Závěry

Pro názvy **Polí** je charakteristický 1. vztahový model (kde objekt je), je tvořený z podstatného jména a předložky (např. "Na homolí"). Stejně tomu bývá u pojmenování **Lesů** (např. "Na příčkách")

Lešov-Závěry

Lesy jsou pojmenována podle 1. vztahového modelu (kde objekt je), jsou tvořeny podstatným jménem a předložkou (např. "U Vrců"). Toto pojmenování je též charakteristické pro názvy **Polí**.

Vrchy, pojmenování podle 4. vztahového modelu (čí objekt byl). Názvy jsou tvořeny předložkou a přivlastňovacím přídatným jménem (např. "U Pekárkového vršku").

Pavlov-Závěry

Pole jsou pojmenovávány podle 4. vztahového modelu (čí objekt byl) (např. "Procházkovo").

Lesy jsou nazývány podle vztahového modelu č. 1 (kde objekt je). Nacházíme je ve spojení-podstatné jméno, předložka (např. "Na hoře").

Putímov-Závěry

Pro **Vrchy** je charakteristické pojmenování podle 4. vztahového modelu (čí objekt byl). Názvy jsou tvořeny přivlastňovacím podstatným jménem (např. "Petrů"). Toto pojmenování také platí pro názvy **Lesů** (např. "Semorádů").

Pojmenování **Polí** je podle 1. vztahového modelu (kde objekt je). Názvy jsou tvořeny spojením podstatného jména a předložky (např. "U křížků").

Český Rudolec-závěry

Pro názvy **Lesů** je typické pojmenování podle 1. vztahového modelu (kde objekt je). Jsou tvořeny podstatným jménem a předložkou (např. "Obecní les"). Toto pojmenování je také charakteristické pro názvy **Polí** (např. "K Matějovci").

Použitá literatura

Šmilauer V.: Třídění pomístní jmen. Zpravodaj místopisné komise ČSAV č. 13, 1972, Praha 1972

Hosák L.: Pomístní jména v Čechách a na Moravě.

Olivová- Nezbedová L.: Pomístní jména v Čechách, Academia, Praha 1995

Profous: Místní jména v Čechách ČS akademie věd.

Popelová J.: Pomístní jména v katastru obce Kunžak, Pedagogická fakulta České Budějovice 1973.